

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429);

SFS 1983: 153

Utkom från trycket
den 12 april 1983

utfärdad den 24 mars 1983.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om rättshjälpslagen (1972:429)²

dels att i 38, 39 och 49 a §§ samt i rubriken närmast före 33 § ordet "statsverket" skall bytas ut mot "staten",

dels att 3, 6, 8, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 27, 28, 30, 31, 33, 34, 36, 43 och 47 §§ samt rubrikerna närmast före 11 och 27 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 14 a och 14 b §§, av nedan angivna lydelse.

3 § För handläggning av vissa ärenden om rättshjälp finns rättshjälpsnämnder. Verksamhetsområde för rättshjälpsnämnd bestämmes av regeringen.

Skall ärende om allmän rättshjälp handläggas av rättshjälpsnämnd, upptages ärendet av den rättshjälpsnämnd inom vars verksamhetsområde den rättssökande är bosatt eller, om den rättssökande är dödsbo, den avlidne var bosatt. I fråga om den som ej är bosatt i landet eller dödsbo efter den som ej var bosatt här, upptages ärendet av den rättshjälpsnämnd som regeringen bestämmer.

Skall ärende om rättshjälp genom offentligt biträde handläggas av rättshjälpsnämnd, upptages ärendet av den rättshjälpsnämnd inom vars verksamhetsområde den som åtgärden avser är bosatt eller, i fråga om den som ej är bosatt i landet, av den rättshjälpsnämnd som regeringen bestämmer.

Om ersättning för utlägg vid rådgivning skall fastställas, skall ärendet handläggas av den rättshjälpsnämnd inom vars verksamhetsområde advokatbyrån är belägen.

Rättshjälpsnämnd står under tillsyn av domstolsverket.

Regeringen får förordna att rättshjälpsnämnd skall vara delad i avdelningar. Vad som föreskrives om nämnd äger motsvarande tillämpning på sådan avdelning.

6 §³ Allmän rättshjälp beviljas fysisk person i rättslig angelägenhet, om han behöver sådant bistånd och hans beräknade årsinkomst ej överstiger etthundratiotusen kronor.

Bidrar den rättssökande i väsentlig omfattning till någon annans underhåll, ökas beloppet enligt första stycket med niotusen kronor för var och en till vilkens underhåll han på detta sätt bidrar.

Är den rättssökandes betalningsförmåga väsentligt ökad på grund av förmögenhetsinnehav eller annan särskild omständighet eller väsentligt nedsatt på grund av skuldsättning eller annan särskild omständighet, skall den beräknade årsinkomsten jämkas på det sätt att skäligt belopp tillägges eller fråndrages.

¹ Prop. 1982/83:61, JuU 19, rskr 172.

² Lagen omtryckt 1979:240.

³ Senaste lydelse 1982:1132.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, domstolsverket meddelar närmare föreskrifter för beräkning av den rättssökandes ekonomiska förhållanden.

8 §⁴ Allmän rättshjälp får ej beviljas

1. i angelägenhet som skall prövas eller på annat sätt behandlas utom riket, om ej den rättssökande är bosatt här och särskilda skäl föreligger för rättshjälp,

2. den som är bosatt utom riket, om han ej är svensk medborgare eller om särskilda skäl ej föreligger för rättshjälp,

3. näringsidkare i angelägenhet som uppkommit i hans näringsverksamhet, om ej skäl föreligger för rättshjälp med hänsyn till verksamhetens art och begränsade omfattning, hans ekonomiska och personliga förhållanden eller omständigheterna i övrigt,

4. i fråga om anspråk som överlåtit till den rättssökande, om överlåtelserna kan antagas ha ägt rum i syfte att åstadkomma fördel vid prövning av begäran om rättshjälp,

5. för upprättande av självdeklaration, äktenskapsförord eller testamente,

6. i mål om boskillnad enligt 9 kap. 2 § giftermålsbalken,

7. om frågan om rättshjälp kan anstå till dess en annan rättslig angelägenhet, vari anspråket stöder sig på väsentligen likartad grund, har avgjorts slutligt,

8. ägaren av en fastighet eller en byggnad i angelägenhet som avser fastigheten eller byggnaden, om han har eller borde ha haft rättsskydds försäkring eller något annat liknande rättsskydd som omfattar angelägenheten,

9. den som ej har befogat intresse av att få sin sak behandlad.

I fråga om visst slag av ärenden som är talrikt förekommande och normalt av enkel beskaffenhet kan regeringen förordna att allmän rättshjälp ej skall beviljas.

Under förutsättning av ömsesidighet kan regeringen förordna att medborgare i viss främmande stat i fråga om allmän rättshjälp skall vara likställd med svensk medborgare.

Rättshjälpsavgift och tilläggsavgift

11 § Den rättssökande skall bidra till de kostnader för allmän rättshjälp som avses i 9 och 10 §§ genom att betala rättshjälpsavgift och tilläggsavgift enligt vad som sägs i 12–15 §§.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, domstolsverket meddelar närmare föreskrifter för beräkning av maximibelopp för rättshjälpsavgift.

12 §⁵ Överstiger ej den rättssökandes beräknade årsinkomst trettiofemtusen kronor, utgör maximibeloppet för rättshjälpsavgiften trehundra femtio kronor. Maximibeloppet får sättas ned om det finns särskilda skäl.

⁴ Senaste lydelse 1982:299.

⁵ Senaste lydelse 1981:1287.

Beloppet får dock inte understiga etthundrasjuttiofem kronor, om det inte är uppenbart att den rättssökande saknar möjlighet att betala en så stor avgift.

Är inkomsten högre än som anges i första stycket, utgör maximibeloppet för rättshjälpsavgiften den avgift som utgår enligt första stycket ökad med fyra procent av den del av inkomsten som överstiger trettiofemtusen men ej sextiotusen kronor,

sex procent av den del av inkomsten som överstiger sextiotusen men ej sjuttiofemtusen kronor,

tio procent av den del av inkomsten som överstiger sjuttiofemtusen men ej nittiotusen kronor,

femton procent av den del av inkomsten som överstiger nittiotusen men ej etthundrafemtusen kronor,

tjugo procent av den del av inkomsten som överstiger etthundrafemtusen kronor.

Vid tillämpning av andra stycket iakttas att inkomsten avrundas till närmast lägre tusental kronor.

13 § Bidrar den rättssökande i väsentlig omfattning till någon annans underhåll, skall inkomstgränserna enligt 12 § första och andra styckena höjas med niotusen kronor för var och en till vilkens underhåll han sålunda bidrar.

Är den rättssökandes betalningsförmåga väsentligt ökad på grund av förmögenhetsinnehav eller annan särskild omständighet eller väsentligt nedsatt på grund av skuldsättning eller annan särskild omständighet, skall den beräknade årsinkomsten jämkas på det sätt att skäligt belopp tillägges eller fråndrages.

14 a § Om den ersättning som skall tillerkännas biträde för arbete enligt 22 § överstiger tretusen kronor, skall den rättssökande utöver rättshjälpsavgiften betala en tilläggsavgift om tio procent av den del av ersättningen som överstiger tretusen kronor, dock högst ett belopp som uppgår till fem gånger maximibeloppet. Det belopp som skall betalas avrundas till närmast lägre tiotal kronor.

14 b § Om det är uppenbart att den rättssökande saknar möjlighet att betala tilläggsavgiften eller någon del av den, får han helt eller delvis befrias från denna.

Om det framkommer att den rättssökande inte längre saknar möjlighet att betala den tilläggsavgift som han befriats från, skall beslutet omprövas.

15 § I samband med att allmän rättshjälp beviljas, fastställs det för sökanden gällande maximibeloppet och det belopp vartill tilläggsavgiften högst kan uppgå.

Undergår inkomst eller sådant förhållande som avses i 13 eller 14 § väsentlig förändring innan rättshjälpsärendet avslutats, skall maximibeloppet jämkas efter vad som är skäligt, dock ej under vad som redan betalats i rättshjälpsavgift. Jämkning skall också ske, om väsentlig felbedömning gjorts, när maximibeloppet tidigare bestämdes.

Fråga om jämkning upptages endast om särskild anledning därtill framkommit.

När maximibeloppet jämkas, skall även det belopp vartill tilläggsavgiften högst kan uppgå jämkas i motsvarande mån.

17 § Om en rättslig angelägenhet är anhängig vid domstol, prövar domstolen frågan om beviljande av allmän rättshjälp. Den domstol, där den rättsliga angelägenheten är anhängig, beslutar också om jämkning av maximibeloppet för rättshjälpsavgiften och av det belopp vartill tilläggsavgiften högst kan uppgå. Domstolen fattar även beslut enligt 14 b §.

18 § Har allmän rättshjälp icke beviljats enligt 16 § och är den rättsliga angelägenheten ej anhängig vid domstol, prövas fråga om beviljande av allmän rättshjälp av rättshjälpsnämnden.

Är den rättsliga angelägenheten ej anhängig vid domstol, beslutar rättshjälpsnämnden också om jämkning av maximibeloppet för rättshjälpsavgiften och av det belopp vartill tilläggsavgiften högst kan uppgå samt meddelar beslut enligt 14 b §.

19 § Beviljas allmän rättshjälp, betalas därefter uppkommande kostnader enligt 9 och 10 §§ av allmänna medel. Av allmänna medel betalas även biträdesersättning för tiden efter det att ansökan om rättshjälp kommit in till den myndighet som har att besluta om allmän rättshjälp. Detsamma gäller biträdeskostnad som uppkommit före ansökningen hos myndighet, om arbetet har varit av mindre omfattning eller brådskande art och ansökningen har gjorts utan väsentligt dröjsmål eller om eljest synnerliga skäl föreligger.

Vad som har sagts nu om ersättning till biträde gäller även i fråga om ersättning till skiftesman.

I fråga om ersättning som avses i 9 § andra stycket 6 skall rätten, i stället för att enligt 18 kap. 13 § rättegångsbalken ålägga den som beviljats allmän rättshjälp betalningsskyldighet, förklara att ersättningen utgör en kostnad för rättshjälpen.

20 § Beviljas allmän rättshjälp enligt 16 §, blir den som beslutat härom biträde till den rättssökande. I annat fall får biträde förordnas på sökandens begäran, om denne ej själv eller genom någon som i tjänsteställning eller annars lämnar honom bistånd kan behörigen tillvarata sin rätt.

I angelägenhet, som kan antas bli prövad enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, får biträde förordnas endast om särskilda skäl föreligger med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller sakens beskaffenhet. I ärende om bodelning, som inte avser klander, får biträde inte förordnas.

När biträde kan förordnas enligt 10 kap. 13 § föräldrabalken, förordnas ej biträde enligt denna lag.

Betalning och fastställande av rättshjälpsavgift och tilläggsavgift, avräkning med den rättssökande och med biträde

27 § Finns biträde enligt denna lag, betalas rättshjälpsavgiften till biträdet intill det enligt 15 § första stycket fastställda maximibeloppet. Finns inte något biträde, skall rättshjälpsavgiften betalas till staten. Rättshjälpsavgiften får tas ut så snart maximibeloppet har fastställts. Har maximibeloppet höjts sedan rättshjälp beviljades, skall den avgift som kan föranledas av höjningen betalas till staten.

Tilläggsavgiften betalas till biträdet när ersättningen till biträdet har fastställts. Biträdet får ta ut förskott på tilläggsavgiften med skäligt belopp. Om det belopp vartill tilläggsavgiften högst får uppgå höjs i samband med att ersättning till biträdet fastställs, skall det belopp som kan föranledas av höjningen och som hänför sig till den ersättningen eller till en tidigare fastställd biträdesersättning betalas till staten.

28 § I mål eller ärende vid domstol skall domstolen fastställa rättshjälpsavgiften och i förekommande fall tilläggsavgiften i samband med att den fastställer ersättning till biträde. Finns ej biträde eller begär biträdet ej ersättning, fastställs rättshjälpsavgiften när domstolen skiljer målet eller ärendet från sig eller när rättshjälpen upphör. Vad nu sagts gäller även om rättshjälpsavgift och tilläggsavgift tidigare har fastställts för den rättssökande.

Är den rättsliga angelägenheten ej anhängig vid domstol, skall rättshjälpsnämnden fastställa rättshjälpsavgiften och tilläggsavgiften. Därvid skall första stycket tillämpas.

30 § När myndighet fastställt rättshjälpsavgiften och i förekommande fall tilläggsavgiften skall genom dess försorg avräkning göras med den rättssökande och med biträde.

Från ersättning till biträde enligt 22 § skall avräknas vad den rättssökande enligt 27 § är skyldig att utge till biträdet. Understiger ersättningen vad som skall avräknas, svarar biträdet, om kostnader utöver biträdesersättningen uppkommit för rättshjälpen, mot staten för mellanskillnaden.

Fastställs rättshjälpsavgiften och tilläggsavgiften till lägre belopp än det som den rättssökande inbetalat, får återbetalning av mellanskillnaden anså, om det finns anledning anta att högre belopp kommer att fastställas på grund av ytterligare kostnader för rättshjälpen.

31 §⁶ I fråga om part som åtnjuter allmän rättshjälp i mål eller ärende vid domstol äger i fråga om kostnaderna för rättshjälpen bestämmelse i lag om parts rättegångskostnad tillämpning utom beträffande ersättning för ränta. Motpart eller annan som är ersättningskyldig för sådana kostnader skall åläggas att utge ersättningen enligt vad som sägs i 33 §.

Om det döms till äktenskapsskillnad mellan makar efter gemensam ansökan och den ena maken har åtnjutit allmän rättshjälp, skall rätten ålägga den andra maken att betala staten hälften av kostnaderna för rättshjälpen. Om maximibeloppet för den andra makens rättshjälpsavgift skulle

⁶ Senaste lydelse 1981:1287.

ha varit lägre än hälften av rättshjälpskostnaderna, skall åläggandet dock begränsas till vad som motsvarar maximibeloppet. Ersättningskyldighet skall inte åläggas, om beloppet understiger en viss av regeringen fastställd gräns. Ersättningskyldighet skall heller inte åläggas om det med hänsyn till omständigheterna annars är obilligt.

Har i ärende om bodelning skiftesman förordnats och har ena maken åtnjutit allmän rättshjälp, skall rättshjälpsnämnden med motsvarande tillämpning av andra stycket besluta om kostnaderna för skiftesmannen och för utredning som denne har föranstaltat om. Beslutet om ersättningskyldighet får verkställas enligt vad som är föreskrivet om allmän domstols dom.

Om den rättssökandes rättshjälpsavgift och tilläggsavgift tillsammans med den ersättning som maken har ålagts att betala enligt andra och tredje styckena överstiger rättshjälpskostnaderna, skall den rättssökande berättigas att få tillbaka den överskjutande delen.

Skall i annat fall beslut meddelas om fördelning av kostnader mellan parter, äger därom gällande bestämmelser motsvarande tillämpning i fråga om kostnaderna för allmän rättshjälp åt part. Därvid skall betalningsskyldighet åläggas för dessa kostnader i deras helhet eller till viss kvotdel utan angivande av bestämt belopp.

33 §⁷ Om motpart eller annan enligt 31 § första eller femte stycket har ålagts ersättningskyldighet för rättshjälpskostnader, skall ersättningen betalas till den rättssökande med belopp som motsvarar rättshjälpsavgiften jämte tilläggsavgift och till staten med återstoden.

Om ersättningskyldighet inte har ålagts till fullt belopp skall vad i första stycket sägs om rättshjälpsavgift och tilläggsavgift avse de delar härav som svarar mot fördelningen av ersättningskyldigheten.

Har allmän rättshjälp beviljats sökande i ärende angående verkställighet enligt utsökningsbalken, skall bestämmelserna i första och andra styckena om ersättning tillämpas också i fråga om särskild avgift enligt förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter som i ärendet uttagits hos motparten.

34 §⁸ Allmän rättshjälp skall upphöra om

1. rättshjälpsavgift eller tilläggsavgift ej erläggs enligt 27 §,
2. den rättssökande lämnat oriktig uppgift och rättshjälp ej skulle ha beviljats om riktig uppgift lämnats,
3. den rättssökande uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift, som varit ägnad att leda till befrielse från eller till för låg rättshjälpsavgift,
4. den rättssökande ej längre kan anses ha befogat intresse av att få sin sak behandlad, eller
5. de ekonomiska förhållandena ändrats i sådan mån att den rättssökande ej längre är berättigad till allmän rättshjälp.

Om allmän rättshjälp har beviljats trots att det föreligger ett sådant fall som avses i 8 § 7, får det beslutas att rättshjälpen skall upphöra.

Första stycket 3 och 4 och andra stycket gäller ej, om det är uppenbart obilligt att rättshjälpen upphör.

⁷ Senaste lydelse 1981:1288.

⁸ Senaste lydelse 1982:299.

Om det beslutas att allmän rättshjälp skall upphöra enligt första stycket, skall den som haft rättshjälp själv bära kostnaderna för denna. Det får dock beslutas att kostnaderna helt eller delvis skall betalas av staten, om det föreligger särskilda skäl.

Om det beslutas att allmän rättshjälp skall upphöra enligt andra stycket, skall kostnaderna för rättshjälpen betalas av staten. Det får dock beslutas att kostnaderna helt eller delvis skall bäras av den som haft rättshjälp, om det föreligger särskilda skäl.

Beslut i fråga om upphörande av allmän rättshjälp meddelas, om den rättsliga angelägenheten är anhängig vid domstol, av domstolen och i annat fall av rättshjälpsnämnden. Sådant beslut får också meddelas i samband med prövning av besvär enligt 49 §.

36 § Annan rättshjälp åt misstänkt i brottmål än som avses i 35 § beviljas tilltalad, om hans beräknade årsinkomst ej överstiger femtiotusen kronor.

Vid prövning enligt första stycket äger 6 § andra och tredje styckena motsvarande tillämpning.

Är det uppenbart att sökanden själv kan svara för de kostnader som ersätts genom rättshjälpen, får dock rättshjälp ej beviljas.

43 §⁹ Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas efter ansökan eller då annars anledning föreligger. Ansökan får göras av den som kan beviljas rättshjälp och i mål eller ärende som anges i 41 § 1 även av annan som får föra talan i målet eller ärendet.

Rättshjälp beviljas och biträde förordnas av den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Dock ankommer prövningen

i ärende hos socialnämnd eller social distriktsnämnd enligt 41 § 3 på länsrätten,

i ärende som avses i 41 § 5–9 eller 14 på rättshjälpsnämnden,

i ärende hos polismyndighet enligt 41 § 12 på länsrätten samt

i annat ärende hos regeringen än som avses i 41 § 5–9 eller 14 på departementstjänsteman som regeringen bestämmer.

Har myndighet skilt målet eller ärendet från sig, äger under tiden till dess talan fullföljts eller tiden för fullföljd utgått andra stycket motsvarande tillämpning.

Rättshjälp utgår även när talan fullföljs eller meddelat beslut underställs annan myndighets prövning eller saken överlämnas till annan myndighets avgörande.

Ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. Gäller ansökan ärende som avses i 41 § 5–9 eller 14, ges dock ansökan in till rättshjälpsnämnden.

Myndighet som inte själv får bevilja rättshjälpen skall till behörig myndighet med eget yttrande överlämna ingiven ansökan med därvid fogade handlingar eller anmäla behovet av offentligt biträde.

47 §¹⁰ Rådgivning sker mot en avgift av åttiofem kronor för varje påbörjad tidsperiod om femton minuter. Avgiften får sättas ned så att den ej överstiger det maximibelopp för rättshjälpsavgiften som skulle ha fast-

⁹ Senaste lydelse 1981:1257.

¹⁰ Senaste lydelse 1981:5.

ställt om allmän rättshjälp hade beviljats. För vad som har satts ned utgår ersättning av allmänna medel till den som har meddelat rådgivningen.

Den som har meddelat rådgivning har rätt till skäligen ersättning av allmänna medel för de kostnader för tolk och för översättning som uppdraget har krävt. Ersättningen fastställs av rättshjälpsnämnd.

Beviljas allmän rättshjälp efter rådgivning, skall kostnaden för rådgivningen anses som en kostnad för den allmänna rättshjälpen. Erläggande av rådgivningsavgift skall anses som betalning på rättshjälpsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1983.

Äldre bestämmelser gäller alltjämt i rättshjälpsärenden där allmän rättshjälp har sökts före lagens ikraftträdande. De nya bestämmelserna i 33 § skall dock tillämpas även i äldre ärenden, om beslut som avses i 31 § inte tidigare har meddelats i ärendet.

På regeringens vägnar

OVE RAINER

Peter Löfmarck
(Justitiedepartementet)
